

THINK **GLOBAL,** **ACT** **LOCAL?**

ALBERTINE VAN DIEPEN, MURIËL HENDRIKSE EN ROEL VOLGER

Op tal van beleidsgebieden valt de laatste tijd een trend van decentralisatie waar te nemen. Ook de nieuwe Gemeentewet noemt de intentie om het beleid op een aantal terreinen onder te brengen bij de bestuurslaag die zo dicht mogelijk bij de burger staat. Is het wenselijk om ook het milieubeleid te decentraliseren? Is het überhaupt wel mogelijk om aan gemeenten de verantwoordelijkheid van een zelf te voeren milieubeleid te geven?

Mogelijke voordelen van een gemeentelijk milieubeleid zijn de meer directe betrokkenheid en participatie van burgers bij lagere bestuurlijke niveaus. Daarnaast zijn gemeenten beter in staat snel problemen te signaleren en, indien er sprake is van een eigen verantwoordelijkheid voor het milieubeleid, snel in te spelen op de plaatselijke problemen.

PROBLEMEN

Een nadeel van het decentraliseren van het milieubeleid kan het verlies van expertise zijn. In plaats van één team van deskundigen in Den Haag, zullen er in elke gedecentraliseerde eenheid specialisten moeten zijn.

Problemen kunnen zich ook voordoen in de wijze van verdeling van de financiële en personele middelen over de gemeenten: moet het geld verdeeld worden naar de grootte van een gemeente of moet er gekeken worden naar de omvang van de milieuproblemen?

Ook kan er een juridisch probleem ontstaan: zijn de bevoegdheden toereikend? Gaat de (noodzakelijke) controle of coördinatie van de nationale overheid niet te veel ten koste van de handelingsvrijheid van de gemeenten zelf?

Daarnaast hebben gemeenten ook belangen te verdedigen, namelijk die van de gemeente als geheel (voldoende economisch draagvlak) en die van de afzonderlijke inwoners.

Met name de economische bedrijvigheid lijkt voor een gemeente erg belangrijk te zijn: concurrentieslagen tussen gemeenten om bedrijvigheid behoren al tot de praktijk van alle dag. Een voorbeeld van de gevolgen hiervan is het grote overschot aan industrieterreinen dat na de

oorlog in Nederland ontstond. Decentralisatie van het milieubeleid betekent voor gemeenten in de praktijk dat zij het belang van het milieu moeten afwegen tegen het aantrekken van economische activiteiten. Het blijkt dat veel soorten van bedrijvigheid nog steeds op gespannen voet staan met harde milieu-eisen.

Voor gemeenten is het dus moeilijk om een keuze te maken zonder één van beide belangen tekort te doen. Dat geldt evenwel ook voor de nationale overheid, zij het op een ander schaalniveau: de drie pijlers waarop de Nederlandse economie rust (de landbouw, de chemische industrie en de distributiesector) blijken de meeste vervuiling te veroorzaken.

Velen vrezen dat het belang van het milieu het zal moeten afleggen tegen het economische belang.

PRISONERS DILEMMA

Als gemeenten de vrijheid wordt gegeven om zelf strengere normen te handhaven binnen de gemeentegrenzen dan de nationale overheid aangeeft, en gemeenten stellen die eis, dan zullen die gemeenten in het algemeen minder gewild zijn bij het bedrijfsleven dan gemeenten die zich aan de landelijke normen houden.

Gemeenten bevinden zich dan in het 'prisoners dilemma'. Hiermee wordt bedoeld dat gemeenten die een streng milieubeleid voeren financiële nadelen ondervinden wanneer anderen dit niet doen. Daarnaast kan het zo zijn dat als een gemeente een streng milieubeleid laat prevaleren boven het aantrekken of het gedogen van een bepaald bedrijf, het dan nog zo kan zijn dat een gemeente de nadelige effecten ondervindt van bedrijvigheid in naburige gemeenten (luchtvervuiling, geluidshinder en watervervuiling).

Om een goede afweging te maken tussen de voor- en nadelen van een gemeentelijk milieubeleid, kunnen tussenvormen bedacht worden die de gemeenten wel een belangrijke stem geven in het beleid, maar hen niet met het 'prisoners dilemma' laten zitten. Er is in het verleden al verscheidene malen geëxperimenteerd met het vormen van een samenwerkingsverband tussen gemeenten, bijvoorbeeld het Milieuplatform in Brabant en de Regionale Milieudienst Centrum Randstad. Deze laatste

was echter geen lang leven beschoren. De participerende gemeenten vreesden voor verlies van autonomie en de te hoge kosten die de samenwerking met zich mee zou brengen.

Het voordeel van intergemeentelijke samenwerking boven puur nationaal milieubeleid is de directe aandacht en middelen voor de oplossing van milieuproblemen waardoor deze niet met elkaar om aandacht en middelen hoeven te concurreren. Momenteel wordt een aantal zaken die met de milieuproblematiek verband houden op het niveau van provincies of regio's geregeld, bijvoorbeeld afvalverwerking en waterhuishouding.

De afhankelijkheid van regelgeving van de nationale wetgever is groot, maar de regels kunnen territoriaal gedifferentieerd uitpakken.

Een nationaal milieubeleid is hoe dan ook onontbeerlijk. Tot nu toe lijkt dit nog niet erg van de grond gekomen te zijn. Tijdens verkiezingen worden mooie beloften gedaan in de richting van emissiebeperking van bijvoorbeeld CO₂, maar van concrete milieu-maatregelen is inmiddels nog geen sprake. Het tegendeel is het geval; er wordt gedacht aan de aanleg van vijf nieuwe tunnels die het autoverkeer, en daarmee de CO₂ uitstoot zeker niet zullen beperken.

Afspraken op internationaal niveau zijn zeer belangrijk vanwege het grensoverschrijdende karakter van de milieuproblematiek. De problemen beperken zich niet tot de bestuurlijke indeling die mensen hebben gemaakt. Soms ligt de vergiftigde grond van een woonwijk in één gemeente en kan er met veel geld en inspanning iets gedaan worden aan dat probleem. Maar als een groot gebied wordt aangetast door zure regen, die veroorzaakt wordt door meerdere factoren, dan is een heel andere aanpak vereist. Gemeenten kunnen alleen dan meewerken aan het voorkomen en oplossen van milieuproblemen als ze samen afspraken maken.

De auteurs zijn studenten sociale geografie en mede-organisatoren van het congres. Tijdens het afsluitende forum zal uitgebreid op de in het artikel beschreven problematiek in worden gegaan.